

Çatışma Çözme Taktikleri: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması

Asude BİLGİN*

ÖZET

Bu çalışmanın amacı çatışma taktikleri kuramı doğrultusunda saptanmış 5 çatışma çözme tekniğini geçerli ve güvenilir biçimde ölçebilecek bir araç geliştirmektir. 110 maddeden oluşan ve 5 alt ölçeğe sahip olan (zorlama, geri çekilme, yatıştırma, uzlaşma ve müzakere) ön-deneme testi, 205 (115 kız 90 erkek) üniversite öğrencisine uygulanmıştır. Maddeler "t" değerlerinin hesaplanması, faktör analizi, Cronbach Alpha değerlerinin bulunması ve temel bileşen analizi yoluyla analiz edilerek, herbiri 10'ar maddeden oluşan 5 ölçekli ve toplam 50 maddeli bir sonuç teste ulaşılmıştır.

Anahtar sözcükler: Çatışma çözme, çatışma taktikleri kuramı, ölçek geliştirme.

SUMMARY

THA Strategies of Conflict Resolution: A Study to Develop an Instrument

THA purpose of this study was to develop a valid and reliable instrument to measure five areas of conflict resolution strategies. THA instrument was composed of 110 items and 5 subscales which were written according to THA Conflict Strategies Theory (forcing, withdrawing, smoothing, compromising, negotiating). Preliminary test was applied to 205 students at university. THA items were analyzed by "t" values, factor analysis, principal component analysis and Cronbach's Alpha reliability coefficient. After THA data analysis, a final test was obtained by 5 subscales which have 10 items each.

Key words: Conflict resolution, Conflict Strategies Theory, development of an instrument.

* Yrd. Doç. Dr. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi

GİRİŞ

Farklı ihtiyaç, zevk, ilgi, görüş kültür ve değerlere sahip bireyler biraraya geldiğinde ortaya çıkan uyumsuzluk ve anlaşmazlık çatışma adını alır ve doğaldır ki yaşamın her anında karşımıza çıkar. Çatışma en az iki kişi arasında yaşanabileceği gibi uluslararası da olabilir. Kişilerarası çatışma değişik biçimlerde tanımlanır. Örneğin; Mauer (Akt.: Sweeney ve Carruthers, 1996) çatışmayı “iki veya daha fazla kişi arasında uyuşmayan isteklerden kaynaklanan anlaşmazlık” olarak tanımlamaktadır. Deutch (1973) çatışmayı “farklı ilgi, istek veya değerler nedeniyle ortaya çıkan uyumsuz davranışlar, veya aynı şeyi istemekten doğan bir çekişme” olarak ifade etmektedir. Duryea’ya (Akt.: Sweeney ve Carruthers, 1996) göre ise “çatışma en az iki bağımsız taraf arasındaki uyumsuz amaçlar, kıt ödül veya kaynaklar, amaçların çakışması ve iki tarafın da aynı şeyi elde etmek istemesi sonucu yaşanan, ifade edilmiş bir mücadeledir”.

Tanımların hemen hepsinde çatışmanın yaşamın doğal bir parçası olduğu varsayımı kabul edilmiştir. Farklı insanlar olarak toplumsal yaşamımız devam ettiği sürece diğerleriyle çatışma yaşamamız kaçınılmazdır. Çatışma büyümenin, gelişmenin, olgunlaşmanın, problem çözmenin temel parçasıdır. Dolayısıyla çocukluk ve ergenliğin de önemli bir kısmını oluşturur. Şu halde çatışma kendi başına olumsuz değildir. Çatışma nötrdür, onu olumlu veya olumsuz, yapıcı veya yıkıcı yapacak olan onunla başa çıkma biçimimizdir.

Çatışma ortaya çıktığında öncelikle ona nasıl yaklaşacağımıza karar vermeye çalışırız. Olumsuz bir bakış açısıyla, yıkıcı bir yaklaşımla çatışmanın üzerine gidersek kaygı şaşkınlık, yalnızlık, öfke, kırgınlık, verimliliğimizde azalma, tansiyon, stres, küskünlük, yaşayacağımız kesindir. Olumlu bir açıdan baktığımızda ise kavgamızı eğlenceye dönüştürebiliriz. Böyle bir tarzda yaklaşılacak çatışma mutluluk, rahatlık, başarı, gelişme, barış, gevşeme, sağlık, rahat bir uyku ve gelişmiş ilişkiler getirecektir (Cornelius ve Faire, 1993).

Çatışma denince bireylerin aklına hep olumsuzluklar ve şiddet gelse de kuramcılarının çoğu çatışmanın ilişkiler ve gelişme için ne kadar gerekli ve olumlu olduğunu fark etmişlerdir. Gelişim ve sosyal-psikoloji kuramları çatışmaya özel bir yer verirler. Örneğin; psikoanalitik kuram çatışmanın bireyselleşmeyi destekleyen, ilişkileri düzenleyen ve kaygıyı azaltan özelliklerini vurgular (Johnson ve Johnson, 1996). Kişilik geliştikçe ayrı bir birey olarak ortaya çıkan çocuk, anne-babasıyla çatışmalar yaşamaya başlar, giderek anne-babasıyla yaşadığı yoğun ilişkiye seçenekler arar ve ailesinden psikolojik ayrılmasını tamamlayarak dünyadaki yerini alır.

Bilişsel gelişme kuramı ise çatışmaların, çocuk ve ergenlerin yeni bilişsel yapılar oluşturmalarına yardım ettiğini söyler. Böylece davranışlar değişir ve nedensellik örüntüsü gelişir. Kazanılan her yeni davranış yaşantımıza yeni roller ve beklentiler ekleyerek, yeni çatışmalara yol açacaktır (Johnson ve Johnson, 1996). Bu yolla dünyayı algılamamız ve yorumlamamız giderek zenginleşir.

Sosyal psikoloji kuramları çatışmanın tüm sosyal ilişkilerde var olduğunu öne sürer. Çatışmaların yapıcı veya yıkıcı yollarla çözülmesi ise ortaya çıktığı koşullara bağlıdır. Örneğin; işbirlikçi bir ortamda bireyler ortak amaçlar için birbirlerinin kazancını en üste çıkarmak için çalışırlar. Böylece çatışmalar yapıcı ve sağlıklı biçimde çözülür. Rekabetçi bir ortamda ise bireyler birbirlerine karşı çalışırlar ve diğerinin amacına ulaşmasını engellemeye çalışırlar. Bu da çatışmaların yıkıcı ve sağlıksız çözümlerine yol açar. Bireysel durumlarda ise kişi kendi amacını elde etmek için uğraşır. İlişki yoktur ve çatışma da yoktur. Kişi diğerlerini dikkate almaz. Kuşkusuz, bu durum da sağlıklı sonuçlar yaratmayacaktır (Johnson ve Johnson, 1995). Görülüyor ki, durumun yapısı, rol tanımlarını ve beklentilerini belirleyerek bireylerin birbirleriyle etkileşimlerinin uygun olan ve olmayan yollarını tanımlar. Böylece ortaya çıkan davranış örüntüleri çatışmaların yapıcı veya yıkıcı yollarla çözülmesini getirir (Johnson ve Johnson, 1996).

Çatışmayla ilgilenen bir başka sosyal psikolojik yaklaşım ikili ilgi kuramıdır (Dual Concern Theories). İkili ilgi kuramı Blake ve Mouton'un (Aktaran: Johnson ve ark., 1997) bir çalışmasından temel almış ve bir çok araştırmacı tarafından uyarlanmıştır. Bu kuram çatışmaların çözümünde iki ana ilgi alanı olduğunu söyler:

- 1-Bireyin amaçlarına ulaşması
- 2-Diğer kişiyle ilişkisini koruması

Amaçlar ve ilişkinin ikisi de önemsizden önemliye doğru değişebilir. Bu önem derecesi kişinin kullandığı çatışma çözme taktiklerini de belirleyecektir. Çatışma çözme taktikleri kuramına göre bunlar 5'e ayrılır (Johnson ve Johnson, 1997):

- 1- Zorlama veya kazan/kaybet müzakereleri: Amaç çok önemli, ilişki önemli değilse taraflar ya zorla ya da diğerini kandırarak amaçlarına ulaşmaya çalışır. birinin kazanması diğerlerinin kaybetmesi demektir.
- 2- Geri çekilme: Ne amaç ne de ilişki çok önemli değilse kişi diğerleriyle ilişkisinden ve amacından geri çekilir.
- 3- Yatıştırma: Amacın öneminin olmadığı, ancak ilişkinin çok önemli olduğu durumda kullanılır. Kişi ilişkiyi mümkün olan en üst kalitede tutabilmek için durumu yatıştırır.

- 4- Uzlaşma: Amaç ve ilişki orta derecede önemli olduğunda taraflar hem amaçlarının hem de ilişkilerinin bir kısmından vazgeçerler. İki taraf da tam olarak istediğini elde edemez.
- 5- Bütünleyici, çözmeye yönelik müzakere: Hem amaç hem de ilişki çok önemliyse bu yola başvurulur. Bu taktik tarafların amaçlarını tam olarak elde etmesinin yanında her türlü gerilim ve olumsuz duygunun ortadan kaldırılmasını getirir.

Müzakere ortak veya karşıt ilgileri olan kişilerin bir anlaşmaya ulaşmak isteğiyle gerçekleştirdikleri süreçtir (Johnson ve Johnson, 1997). İki temel koşulu vardır. Bölüşümcü veya bütünleyici müzakere. Bölüşümcü müzakere birinin kazancının diğerinin kaybetmesi bedeliyle elde edileceğine inanılır. Böylece kişinin davranışları kendi kazancını en üst düzeye çıkararak karşı tarafın kaybetmesi bedeliyle elde edileceğine inanılır. Böylece kişinin davranışları kendi kazancını en üst düzeye çıkararak karşı tarafın kaybetmesi amacına göre düzenlenir. Bütünleyici yaklaşım ise her iki tarafında kazançlarını en üst noktaya çıkarmaya yöneliktir ve bu onları yapıcı sonuçlara ulaştıracaktır.

Bütünleyici müzakere altı aşama içerir.

- 1) Ne istediğini tanımlama.
- 2) Nasıl hissettiğini açıklama.
- 3) İstek ve duyguların ardındaki nedenlerin altını çizme.
- 4) Bakış açılarını değiştirme
- 5) Tarafların kazancı için en az üç seçenek çözüm önerme.
- 6) Tam anlaşmaya ulaşma

Tarafların bu müzakereyi yapmasına bir üçüncü kişi yardım ederse bu sürece arabuluculuk denir. Arabuluculuk arabulucu denen yansız bir üçüncü kişinin tarafların çatışmalarını yapıcı bir biçimde çözmek üzere durumu müzakere etmelerine yardım sürecidir.

Zorlamanın çatışmalarla başetmede yetersiz insanların kullandığı bir yöntem olduğuna ilişkin kanıtlar vardır. Örneğin; Burke'nin çalışması (Aktaran: Johnson ve ark., 1997) astları tarafından "yetersiz" olarak rapor edilen yöneticilerin kullandığı çatışma çözme taktiklerinin zorlama olduğunu göstermektedir. Yöneticilerin müzakere kullanması da onların altları tarafından etkin yöneticiler olarak değerlendirilmeleriyle ilişkili bulunmuştur. Lawrance ve Lorsch (Aktaran: Johnson ve ark., 1997) altı organizasyonda kullanılan çatışma çözme taktiklerini incelediği çalışmasında üst düzeyde organizasyon performansının çatışmaları çözmeye müzakere sürecinin kullanılmasıyla doğrudan ilişkili olduğunu bulmuştur.

Şiddetle ilgili çalışmalar kimi insanların şiddeti diğerlerine göre neden daha çok kullandıkları üzerinde durur. Yazınlık, tutarlı olarak saldır-

ganlığı 30 yaş altı-özellikle 18 yaşında-erkeklerin kullandığını gösterir. Bu çok yüzeysel bir yaklaşımdır ve şiddeti azaltmak için hiç bir köklü çözüm getirmez. Oysa Tedeschi ve Felson (Aktaran: Bell ve Forde, 1999) saldırganlık için geliştirdikleri etkileşim kuramında erkeklerin şiddet ve saldırganlıkla ilgili değerleri çevreden öğrendiklerini öne sürmüştür. Şiddet işlemsel öğrenmeyle kazanılan bir davranış olarak tanımlanmaktadır. Toplumda yaşanan şiddetten, kuşkusuz onun bir parçası olan okullar da payına düşeni almaktadır. Çocuklar ve ergenler kültürleri yoluyla öğrendikleri sözel ve fiziksel şiddeti okula taşırlar. Okullarda bu nedenle sık yaşanan çatışmalar, itme, vurma, zorbalık, isim takma, alay etme, dedikodu, başkasının eşyasını alma, rahatsız etme olarak özetlenebilir (Johnson ve Johnson, 1996).

Öğretmenler okullarda yaşanan çatışmalar yüzünden çok zaman yitirirler. Çünkü çocuklar bunlarla kendi kendilerine başa çıkamazlar. Öğretmene şikayet etmenin ilköğretimde çok kullanılan bir çatışma çözme yöntemi olduğuna ilişkin bulgular vardır. 1-6. sınıflarla yapılan bir çalışma öğrencilerin çatışma çözme için kullandığı en tipik yöntemin %61 gibi bir oranla öğretmene şikayet olduğunu ortaya koymuştur (Johnson, Johnson ve Dudley, 1992). Bir başka çalışma 3-6. Sınıf öğrencilerinin %51 şikayet, %15 geri çekilmenin en sık rastlanan tepkiler olduğunu rapor etmiştir (Johnson ve ark., 1994). Çatışmadan kaçmak mümkün değildir ve doğru da değildir. Çünkü çatışma gelişmenin ve değişimin temelini oluşturur. Şu halde yapılması gereken çatışmaları yapıcı yollarla çözmeyi öğrenmek ve öğretmektir. Tarafların kazançlarının üst düzeye çıktığı bütüncü müzakere öğrencilere kazandırılacak davranış biçimi olacaktır ve bu amaçla giderek artan sayıda çatışma çözme programı geliştirilmektedir. Ancak pek az okulda bu programlar uygulanmaktadır, ülkemizde ise bu uygulama hiç başlatılmamıştır. Oysa doğrudan eğitim almaksızın öğrenciler ne yapacaklarını asla öğrenemezler. Bu, başkasını seyrederek de kolayca elde edilecek bir beceri değildir. Çatışmaları yapıcı yollarla çözmeye yeteneği psiko-sosyal sağlık ve uyumun önemli bir parçasıdır. Bu beceri olmazsa çocuklar davranış bozukluğu ve toplumsal yalıtılmışlık yaşarlar. Çatışma çözme programları okulların iklimini de olumlu yönde değiştirir. Bu programların uygulandığı okullarda öğretmen ve anne-babalar, öğrenciler arasında çok daha az sayıda, şiddetli ve yıkıcı çatışma yaşandığını rapor etmektedir (Johnson ve Johnson, 1996). Toplumda yaşanan şiddetin en önemli sorumlusu eğitimsizlik olarak kabul edilmektedir. Şu halde okullar yıkıcı çatışmaların önlenmesi ve çatışmaların yapıcı yollarla ortamın kalitesini yükselttiği yerler olmalıdır (Johnson ve ark., 1997).

Bu yönde bir adım olmak üzere çatışma çözme taktikleri kuramı çerçevesinde öğrencilerin kullandığı çatışma çözme taktiklerini belirleyecek bir envanter geliştirmek bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Genellikle öğ-

rencilerin kullandığı çatışma çözme taktikleri gerçek yaşamdaki senaryolara verilen tepkiler gözlenerek veya senaryolara verilen tepkiler sınıflandırılarak saptanır. Böyle bir ölçek geliştirilebilirse herhangi bir çatışma çözme programına başlamadan önce, o anda kullanılan çatışma çözme stilini belirlemek daha az zamanı alacak, uzmandan tasarruf edilecek ve uygulamaya daha çok yer ayrılacaktır. Bu çalışmanın bir eğitim fakültesinde gerçekleştirilmesindeki amaç ise öğretmen adaylarının biran önce yapıcı çatışma çözme biçimlerini öğrenmesi gereğine dikkat çekmektir. Bu yolla öğretmenler, öğrencilerine model olarak, arabulucu olarak yardımcı olabilecek ve gelecekte de çatışmalara yapıcı yaklaşan bireyler geliştireceklerdir.

YÖNTEM

Örneklem

Bu çalışma 1999-2000 öğretim yılında Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü, Rehberlik ve Danışmanlık Bölümü, İngilizce Öğretmenliği Bölümü öğrencileriyle gerçekleştirildi. Katılımcılar 1-2-3 ve 4. sınıf öğrencilerinden 267 kişiydi Ancak eksik tepki verilmiş envanterler çıkarıldıktan sonra katılımcıların sayısı 205 (115 kız ve 90 erkek) olarak belirlendi.

Uygulama

Çatışma çözme taktikleri kuramının öne sürdüğü olumsuzdan olumluya yönelik 5 çatışma çözme taktiği zorlama, geri çekilme, yatıştırma, uzlaşma ve müzakeredir. Bu çalışmada bunlara ilköğretim öğrencilerinde çok sık karşılaşılan, şikayet etme boyutu eklenmiştir. İlk bu altı özelliğin yer aldığı düşünülen maddeler yazılmış, maddelerin redaksiyonu araştırmacı gibi eğitimde psikolojik hizmetler alanında doktora derecesi olan iki uzmana yaptırılmıştır. Sonuçta 110 maddeli bir ön-deneme testi oluşturulmuştur. 6 alt ölçekten (zorlama, geri çekilme, şikayet, uzlaşma ve müzakere) oluşan bu testte maddeler gelişigüzel harmanlanmıştır. Maddelerin hepsi ölçmek istediği alt ölçek değişkeni doğrultusunda olumlu yönde hazırlanmıştır. Çünkü maddenin olumsuz ifadesi bir başka alt ölçeğin kapsamına girmektedir.

Ön-deneme testi 205 üniversite öğrencisine (115 erkek, 90 kız) değişik ders saatleri ve değişik öğretim elemanlarının yardımıyla uygulandı. Test maddelerinin çokluğu nedeniyle süre katı bir şekilde sınırlanmadı. Cevapların içtenliğini sağlamak için öğrencilere isimlerini yazmalarına gerek olmadığı söylendi.

Uygulama sonrası, teste verilen tepkiler:

- Kesinlikle katılmıyorum..... 1 puan
Katılmıyorum..... 2 puan
Katılıyorum..... 3 puan
Kesinlikle katılıyorum..... 4 puan

olarak değerlendirildi ve toplanarak her öğrenci için bir ham puan elde edildi. Ham puanlar büyükten küçüğe doğru sıralanarak üst gruptan (bir başka ifadeyle en çok olumlu puan alanlardan) ve alt gruptan (en düşük puan alanlardan) % 27'liklik gruplar (55'er öğrenci) ayrıldı. Alt ve üst grubun tepkileri yoluyla maddelerin "t" değerleri hesaplandı ve ayırdedidicilik güçleri bulundu. Tüm maddelerin "t" değerleri anlamlı ölçüde yüksek ($p < .001$) bulundu. İçlerinde en yüksek "t" değerine sahip maddeler seçilerek, herbiri 10 maddeden oluşan 6 alt ölçekli yeni bir test oluşturuldu. Ancak madde sayısının fazlalığı çatışma Taktikleri kuramındaki 5 değişkenin dışında eklenmiş olan "şikayet" alt ölçeğinin test dışında bırakılmasına neden oldu. Alt ölçeklerdeki madde sayısı ise güvenilirliği düşüreceği gerekçesiyle daha fazla azaltılmadı. Sonuçta elde edilen ölçeğin "t" değerleri aşağıda Tablo I de gösterilmiştir.

Tablo I de görüldüğü gibi t değerleri istatistiksel olarak önemli oranda anlamlı bulunmuştur ($p < .001$)

Tablo I

Final testi oluşturan maddelerin alt ölçeklere göre "t" değerleri dağılımı

Madde	Zorlama		Geri çekilme		Yatıştırma		Uzlaşma		Müzakere	
	Madde no	t değerleri	Madde no	t değerleri	Madde no	t değerleri	Madde no	t değerleri	Madde no	t değerleri
1	15	5.29	6	7.99	2	7.76	4	5.48	45	7.03
2	23	4.32	20	9.07	25	6.10	18	5.13	61	10.79
3	26	4.33	47	8.53	27	7.37	28	6.67	63	7.32
4	31	6.91	51	8.87	14	5.52	37	8.79	66	8.79
5	42	6.59	54	7.93	94	6.67	49	7.70	72	7.70
6	55	5.46	56	8.55	105	6.49	60	12.69	80	12.69
7	70	6.80	81	8.35	107	8.00	64	9.47	86	9.47
8	97	5.44	82	7.38	109	6.83	65	8.02	89	8.02
9	103	7.26	84	7.90	102	7.90	68	10.00	98	10.00
10	106	5.10	85	8.32	99	5.67	73	8.33	110	8.33

Ön-deneme verilerine daha sonra " SPSS " programı (version 6. 0) kullanılarak faktör analizi uygulanmıştır. Maddelerin faktör analizi 7. madde

hariç (0. 381) diğer tüm maddelerin değerlerinin 0. 40 ve daha üstü olduğunu göstermektedir (0. 450-0. 992). Bu bulgular ölçeğe faktör geçerliliği vermektedir.

Gerçekleştirilen temel bileşen analizi toplam varyansın % 84. 465'nin tek bir değişkenle açıklandığını göstermektedir. Bu bulgu ölçeğin tümünün çatışma davranışını ölçtüğünü ifade etmektedir. Bu süreç hem geçerliliğin sağlanmasını hem de ölçek maddelerinin azaltılmasını sağlamıştır. Aynı zamanda temel bileşen analizi ölçeğin incelenecek 5 set faktör yüklemesi olduğunu göstermektedirler. Toplam varyans 5 bileşenle açıklanmaktadır. Bu aşamada çatışma çözme taktikleri kuramına dışarıdan eklenmiş olan "şikayet" alt ölçeği, ölçme aracının dışında bırakılmıştır.

Bunların yanısıra hem alt ölçeklerin hem de tüm testin iç tutarlılığı "Cronbach'ın Alpha "güvenirlilik katsayısı kullanılarak sınanmıştır. Bu hesaplamalar ön-deneme testi ve final testi için tekrarlanmış ve kabul edilebilir bulunmuştur. Bu bulgular ölçeğin iç tutarlılığına işaret etmektedir.

Ön-deneme testi final testin tümü ve alt ölçekleriyle ilgili Cronbach'ın Alpha güvenirlilik analizi aşağıdaki Tablo II de gösterilmiştir

Tablo II
Ön-deneme testi ve final testin tümü ve alt ölçekleri için
Cronbach Alpha değerleri

Alt Ölçek	Madde sayısı		Cronbach Alpha değerleri	
	Ön-deneme Testi	Final Testi	Ön-deneme Testi	Final Testi
Zorlama	18	10	0. 641	0. 587
Geri çekilme	38	10	0. 886	0. 828
Yatıştırma	10	10	0. 635	0. 652
Uzlaşma	13	10	0. 681	0. 675
Müzakere	20	10	0. 833	0. 801
Tüm ölçek	110	55	0. 870	0. 756

Yukarıda Tablo II'de görüldüğü gibi Cronbach Alpha değerleri kimi alt ölçekler geçerli olmakla birlikte biraz geliştirilme ihtiyacı göstermektedir.

Ölçeğin Değerlendirilmesi:

Sonuçta elde edilen ölçek herbiri 10 maddeden oluşan 5 alt ölçek içeriyordu tüm maddeler olumlu olduğundan olduğu gibi değerlendirildi (Kesinlikle katılmıyorum: 1 = 1, Katılıyorum: 2=2 gibi). İlgili alt ölçeğe ilişkin yüksek puan o ölçeğin ölçtüğü değişkenin bir çatışma çözme taktiği olarak daha sık kullanıldığını göstermektedir. Düşük puan ise daha az kullanıldığını işaret etmektedir.

TARTIŞMA

205 denekten elde edilen data, çatışma çözme taktikleri ölçeğinin anlamlı madde geçerliği ve faktör geçerliğine sahip olduğunu göstermiştir.

Alt ölçeklerin ve tüm testin iç tutarlılığı, güvenilirliği sınamak üzere hem ön-deneme testi hem de final test için hesaplanmış ve geçerli bulunmuştur. Bunun yanında SPSS programıyla gerçekleştirilen temel bileşen analizi ölçeğin çatışma çözme ölçeği 5 alt boyutu olduğunu göstermiştir.

Alt ölçeklerin istatistikleri aşağıda Tablo III 'de gösterilmiştir.

Tablo III
Alt ölçeklerin istatistikleri

Değişkenler	Ortalama X	Varyans s ²	Standart sapma s	Madde sayısı k
Zorlama	21.74	13.77	3.71	10
Geri çekilme	21.47	21.89	4.67	10
Yatıştırma	26.37	12.75	3.57	10
Uzlaşma	32.70	10.02	3.16	10
Müzakere	34.05	12.89	3.59	10

Bu ölçek, benzer başka bir ölçek bulunmadığından karşılaştırma yapılamamış ve yordama geçerliliği sınanmamıştır. Ancak bir başka çalışmada senaryolar yoluyla öğrencilerden tepki alınarak yapılacak bir planlamayla korelasyonun incelenmesi düşünülmektedir. Güvenirliliğin artırılması yönünde de maddelerin geliştirilmesi planlanmaktadır.

Dikkat çekilmesi gereken bir başka nokta ölçeğin öğretmen adayı üniversite öğrencileri üzerinde uygulanmış olmasıdır. İlköğretim öğrencileri için daha somut ifadeler içeren yeni bir ölçek yazılarak uygulanması gerekmektedir. Öte yandan maddelerin çokluğu ölçeğin dezavantajıdır ve ilkökul öğrencileri için özellikle uzun ve sıkıcı kabul edilecek, tepki almak güçleşecektir. Bu nedenle ilköğretim öğrencileri için geliştirilecek ölçeğin maddeleri daha kısa olmalı ve sayıları azaltılmaya çalışılmalıdır.

Çatışma çözme programlarının uygulanma hazırlığı aşamasında yardımcı olmak üzere geliştirme çabası gösterilen bu ölçek, aynı zamanda programın etkinliğini de bir sonest olarak sınavabilir. Çatışma çözme programları ilköğretimin ilk yıllarından başlayarak öğrencilere uygulanabilirse kendi çatışmalarını daha yapıcı yollarla çözen bireyler ve giderek şiddetin daha az yaşandığı bir toplum elde edebiliriz. Öğretmen adaylarına bu programların uygulanması da onların öğrencilerine hem model hem arbulucu olarak yapıcı çatışma çözme yollarını öğretmesini getirecektir. Özetle bu konudaki çalışmalara hız vermek hem danışmanlar hem öğretmenler için çok önemli görünmektedir. Bu çalışma konuya dikkat çekmek amacıyla.

KAYNAKLAR

1. Bell, M. L., and Forde, D. R. (1999). A Factorial Survey of Interpersonal Conflict Resolution. **THA Journal of Social Psychology**, 139 (3), 369-377.
2. Cornelius, H., and Faire, S. (1993). **Everyone can win "how to resolve conflict"**. Simon Schuster. Australia.
3. Deutch, M. (1973). **THA constrictive resolution of conflict**. New Haven, CT: Yale University Press.
4. Johnson, D. W., Johnson, R., Dudley, B. Açikgoz, K. (1994). Effects Of conflict resolution training on elementary school students. **Journal of Social Psychology**, 134, 803-817.
5. Johnson, D. W., Johnson, R., Dudley, B., Mitchell, J., Fredericson, J. (1997). THA impact of conflict resolution training on middle school students. **THA Journal of Social Psychology**, 137 (1), 11-12.
6. Johnson, D. W., Johnson, R. T., (1996, winter). Conflict resolution and peer mediation programs in elementary and secondary schools: A review of THA research. **Review of Educational Research**, 66 (4), 459-506.
7. Johnson, D. W., Johnson, R., (1995a). Creative controversy: **Intellectual challenge in THA classroom** (3. rd. ed), Edina: Interaction Book.
8. Johnson, D. W., Johnson, F. (1997). **Joining together: Group theory and group skills** (6th. ed.). Boston: Allyn and Bacon.
9. Johnson, D. W., Johnson, R. & Dudley, B. (1992). Effects of peer mediation training on elementary school students. **Mediation Quarterly**, 10, 89-99.
10. Sweeney, B., and Carruthers, W. L. (1996, May). Conflict resolution: History, philosophy, theory and educational applications. **THA School Counselor**, 43, 326 -344.